

**Stowarzyszenie
Pospolite Ruszenie
zaprasza na:**

TRZECIE POWSTANIE NA PLANSZY

- filmowa lekcja historii
poświęcona 3 powstaniu
śląskiemu
- historyczna gra planszowa

**POSPOLITE
RUSZENIE**

III POWSTANIE ŚLĄSKIE – 100 ROCZNICA

W nocy z 2 na 3 maja 1921 wybuchła po raz trzeci powstanie na Śląsku. Walki o przyłączenie tego obszaru do Polski trwają do 5 lipca 1921.

Dlaczego wybuchło i jak przebiegało?

Stowarzyszenie Pospolite Ruszenie – rekonstrukcja i edukacja historyczna

TRZECIE POWSTANIE to filmowa lekcja żywej historii i gra planszowa, w ramach projektu “Trzecie powstanie na planszy” realizowanego przez Stowarzyszenie Pospolite Ruszenie dzięki współfinansowaniu ze środków Ministerstwa Obrony Narodowej.

Plan zajęć:

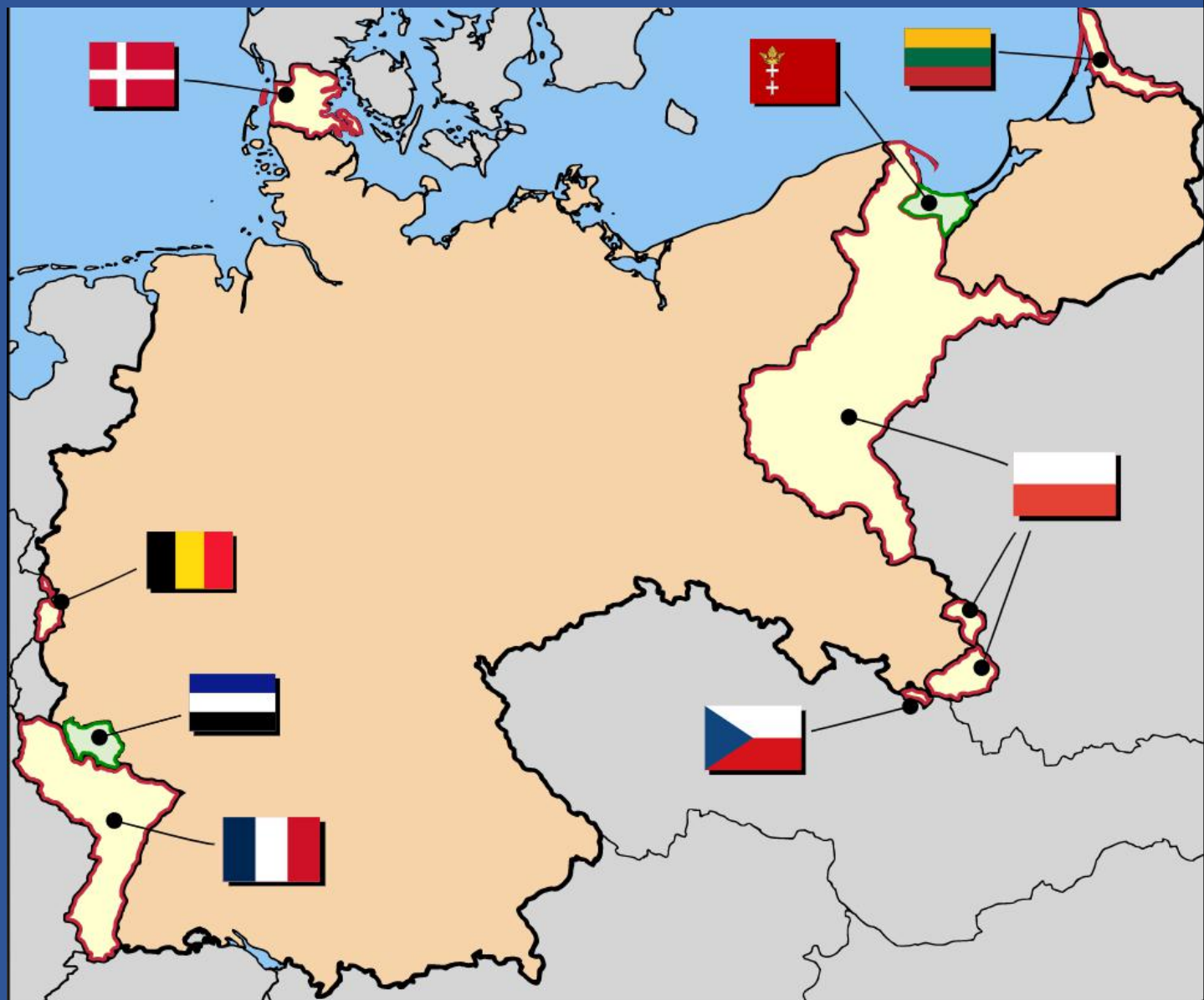
1. Dowiemy się jaka była sytuacja ziem śląskich przed Powstaniem.
2. Obejrzymy 5 filmów. W każdym z nich 5 różnych postaci odpowie na 5 różnych pytań związanych z wydarzeniami sprzed 100 lat.
3. Poznamy:
 - śląskiego robotnika
 - śląskiego powstania z POW-u
 - górnośląskiego Niemca
 - polskiego polityka
 - angielskiego żołnierza sił pokojowych.
4. Po każdym filmie omówimy i rozwiniemy jego treść.
5. Dokonamy podsumowania skutków Powstania dla Polski.

KONIEC WIELKIEJ WOJNY I TRAKTAT WERSALSKI

Rozejm na froncie zachodnim
11.11.1918

Traktat w Wersalu z 28
czerwca 1919 pomiędzy 27
państwami (w tym Polska,
reprezentowana przez
Dmowskiego i
Paderewskiego)

Ententa (Alianci) – o kim
mowa?

DZIEJE ŚLĄSKA

Śląsk przestał ostatecznie należeć do Polski w XIV wieku, za króla Kazimierza Wielkiego.
Później był częścią Czech, Austrii i Prus. W XIX wieku stał się bardzo ważną częścią II Rzeszy Niemieckiej.

Śląsk dzisiaj

Śląsk w 1918 roku

łącznie należał:

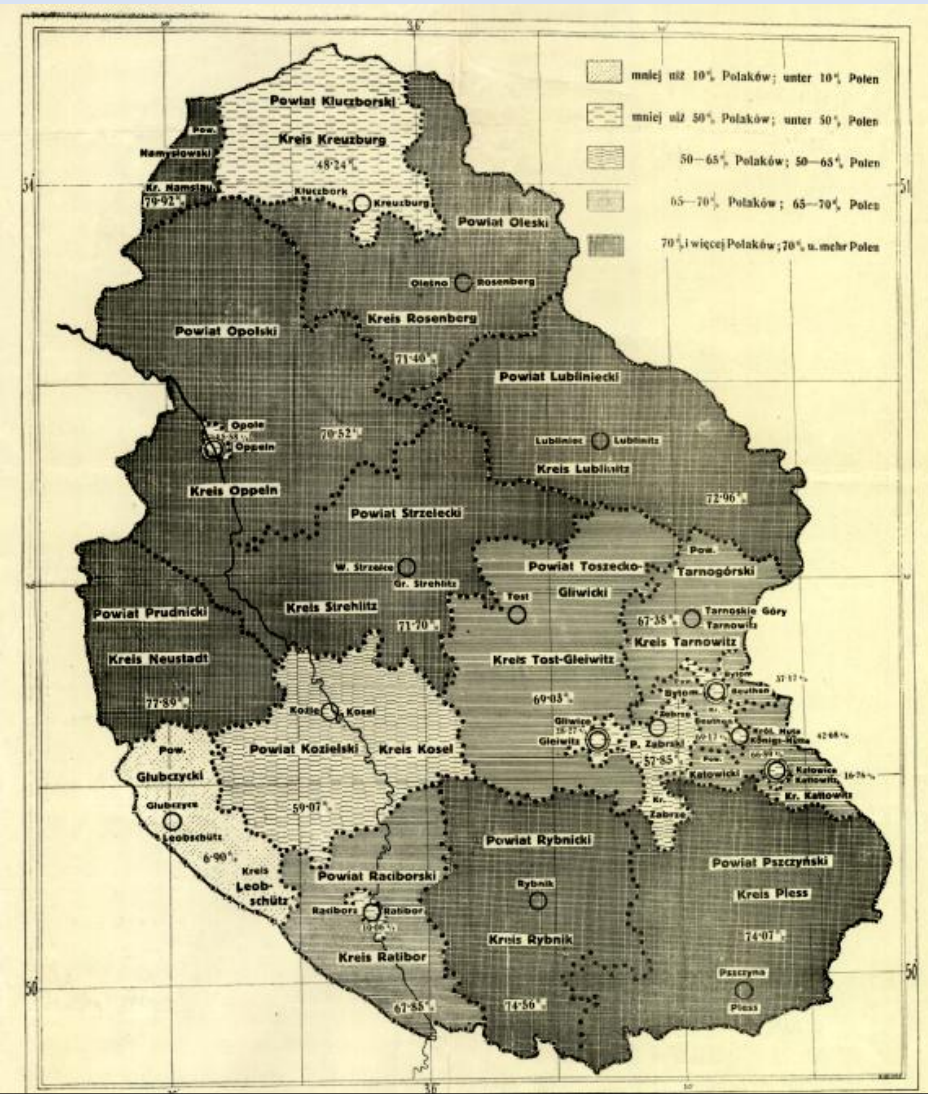
- 345 lat do Polski
- 191 lat do Czech
- 214 lat do Habsburgów (Austriaków)
- 181 lat do Prus/Niemiec

1

KONIEC WIELKIEJ WOJNY

KTO ZAMIESZKIWAŁ GÓRNY ŚLĄSK?

Wedle języka:

Wedle religii:

JAKIE ROLE
PEŁNILI
NIEMCY NA
ŚLĄSKU
A JAKIE
ŚLĄZACY
(POLACY)?

GDZIE
MIESZKALI
POLACY?

Jak wygląda równouprawnienie ludności polskiej na Górnym Śląsku przy urządach pocztowych?

Wie sieht die Gleichberechtigung des polnischen Volkes in Oberschlesien bei der Post aus?

Wyżsi urzędnicy pocztowi:
Höhere Postbeamte:
Niemcy: } 100%
Deutsche: }

Wyżsi urzędnicy pocztowi:
Höhere Postbeamte:
Polacy: } 0%
Polen: }

Średni urzędnicy pocztowi:
Mittlere Postbeamte:
Niemcy: } 80,38%
Deutsche: }

Średni urzędnicy pocztowi:
Mittlere Postbeamte:
Polacy: } 19,62%
Polen: }

Niżsi urzędnicy pocztowi i obsługa:
Untere Postbeamte u. Bedienungspersonal:
Niemcy: } 32,13%
Deutsche: }

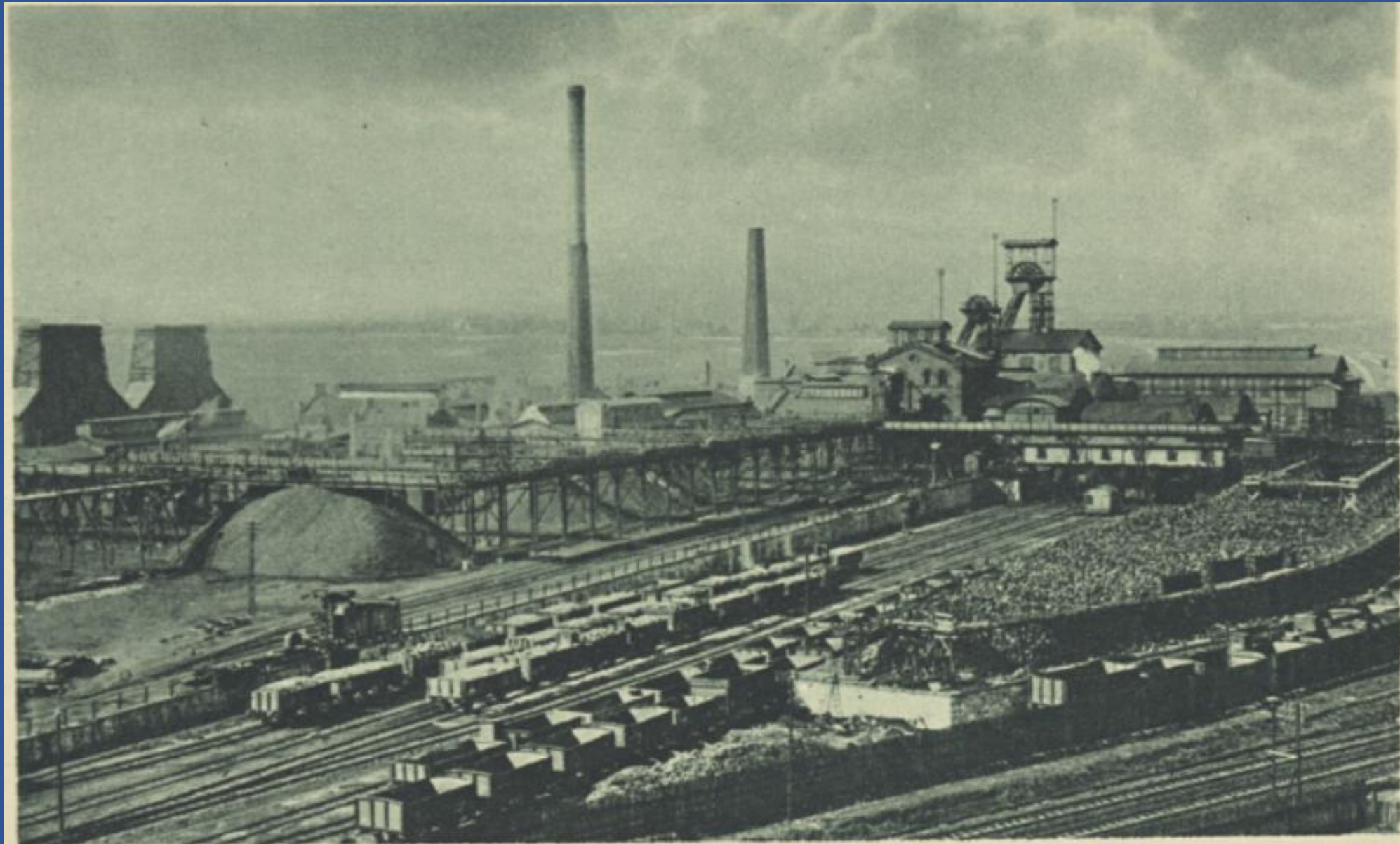
Niżsi urzędnicy pocztowi i obsługa:
Untere Postbeamte u. Bedienungspersonal:
Polacy: } 67,87%
Polen: }

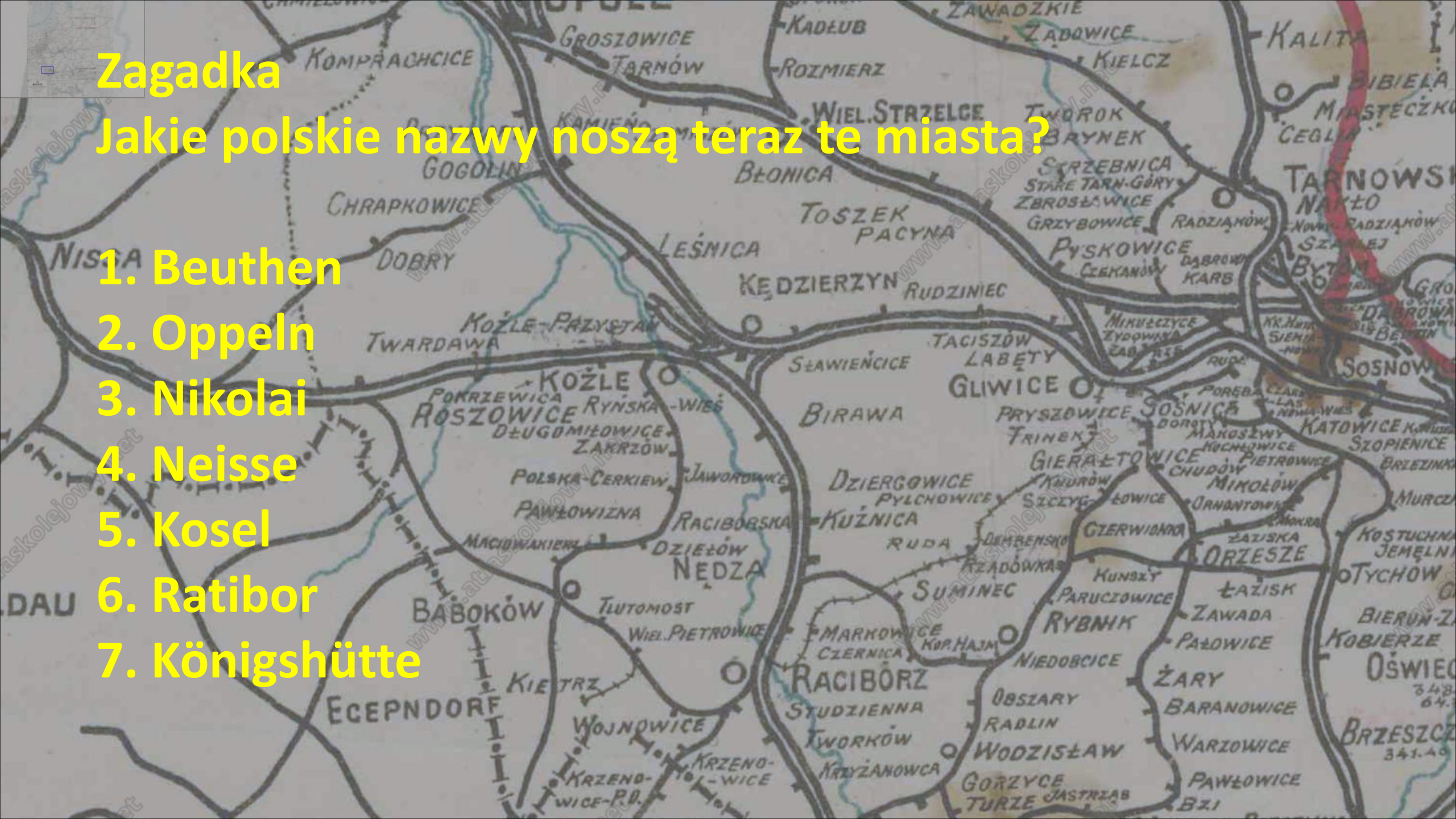
Czy chcesz w przyszłości też być upośledzonym?
Tylko z Polską uzyskasz dostęp do najwyższych urzędów!!!

Willst du auch in Zukunft benachteiligt sein?
Nur mit Polen wirst du den Zugang zu den höchsten Ämtern erreichen!!!

CO STANOWIŁO O BOGACTWIE ŚLĄSKA?

Zagadka

Jakie polskie nazwy noszą teraz te miasta?

1. Beuthen

2. Oppeln

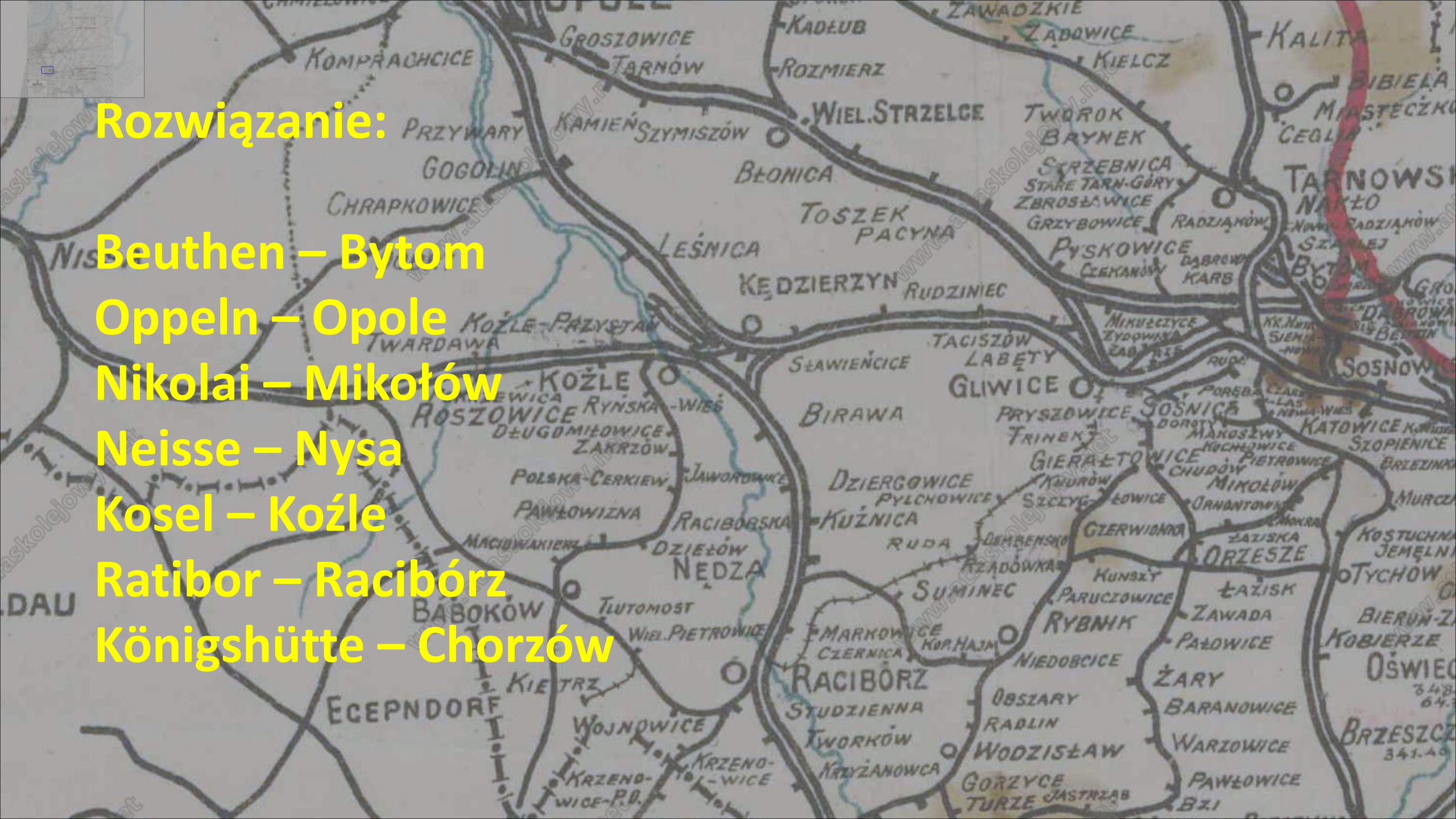
3. Nikolai

4. Neisse

5. Kosel

6. Ratibor

7. Königshütte

Rozwiązanie:

Beuthen – Bytom

Oppeln – Opole

Nikolai – Mikołów

Neisse – Nysa

Kosel – Koźle

Ratibor – Racibórz

Königshütte – Chorzów

2

PIERWSZE DWIE PRÓBY

SYTUACJA GOSPODARCZA NIEMIEC I ŚLĄSKA

- odszkodowania wojenne (reparacje)
- powojenny kryzys
- hiperinflacja
- bezrobocie
- wewnętrzne konflikty

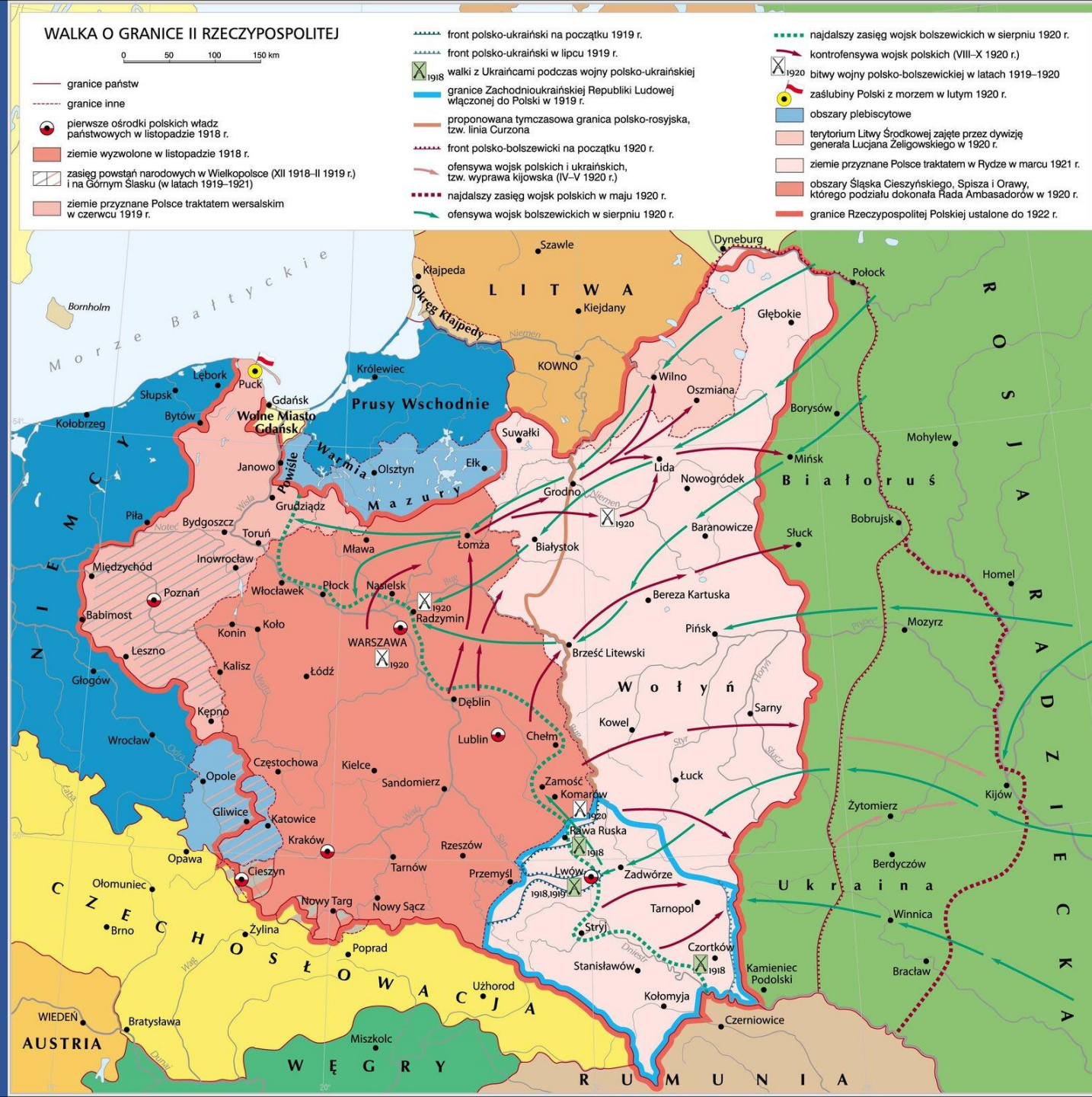
Pięć milionów
bezrobotnych
Niemców czeka, by
zabrać Ślązacom
ziemię i pracę!

I powstanie (16 – 24 sierpnia 1919)

II powstanie (19–25 sierpnia 1920)

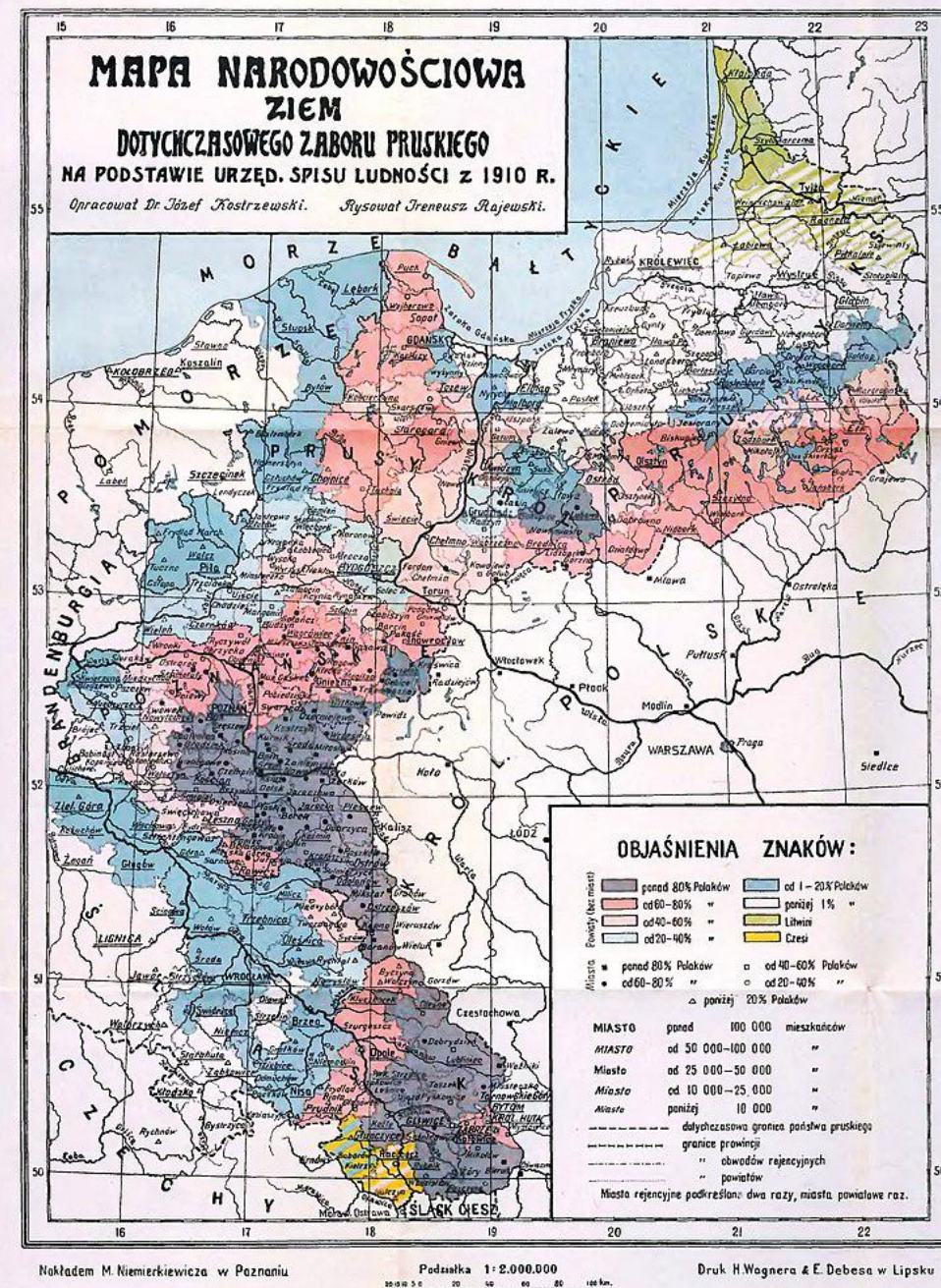
Jak zareagowała Polska na sytuację na Śląsku? Co się działo w kraju?

CO TO JEST PLEBISCYT?

- wyraz zasady samostanowienia narodów
- legalizacja przetarasowań terytorialnych
- Traktat w Wersalu zarządził przeprowadzenie plebiscytów na:
 - Warmii i Mazurach
 - Górnym Śląsku
 - Spiszu i Orawie
 - Śląsku Cieszyńskim
 - ponadto na pograniczach belgijskich, duńskich i francuskich.

Czy plebiscyty miały szanse być uczciwe?

**ALIANCKIE SIŁY
POKOJOWE NA
GÓRNYM ŚLĄSKU.**

**KTO WCHODZIŁ W ICH
SKŁAD? ROZPOZNAJ PO
ZDJĘCIACH:**

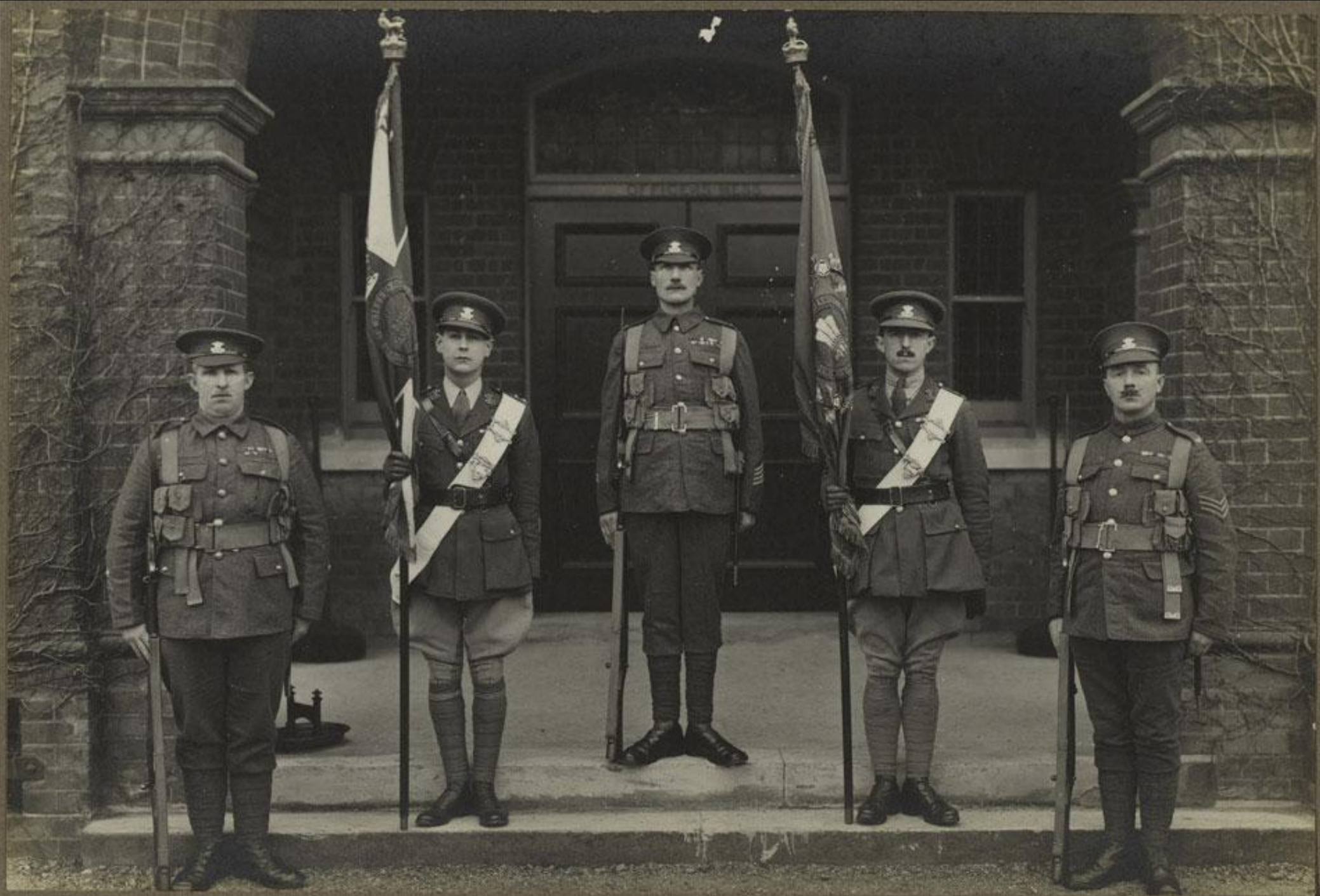
A1

Figlia del Capitano G. Sora che partecipò alle
e del dirigibile di Umberto Nobile al Polo NORD -

stra Caporale Bich, Alp. Pedrotti, Alp.
er, Serg. Magg. Gualdi, Capitano Sora, Serg.
andrini, Alp. Casari, Alp. David, Alp. Guedox.
Sora - Forento Spasso (BG)

A2

B1

B2

C1

C2

**Międzysojusznicza
Komisja Rządząca i
Plebiscytowa na
Górnym Śląsku z
siedzibą w Opolu.**

**od lewej
płk Harold Percival,
gen. Henri Le Rond i
gen. Alberto de Marinis Stendardo di Ricigliano.**

3

PLEBISCYT

**ACHTUNG
OBERSCHIESIER**

**WÄHLT
DEUTSCH**

**PLEBISCYTOWA
PROPAGANDA**

GŁOSUJ za POLSKĄ
a będziesz wolny.
STIMME für POLEN
und du wirst frei sein.

ZAGADKA JAK PROPAGANDA NIEMIECKA PRZEDSTAWIA ŁA POLAKÓW?

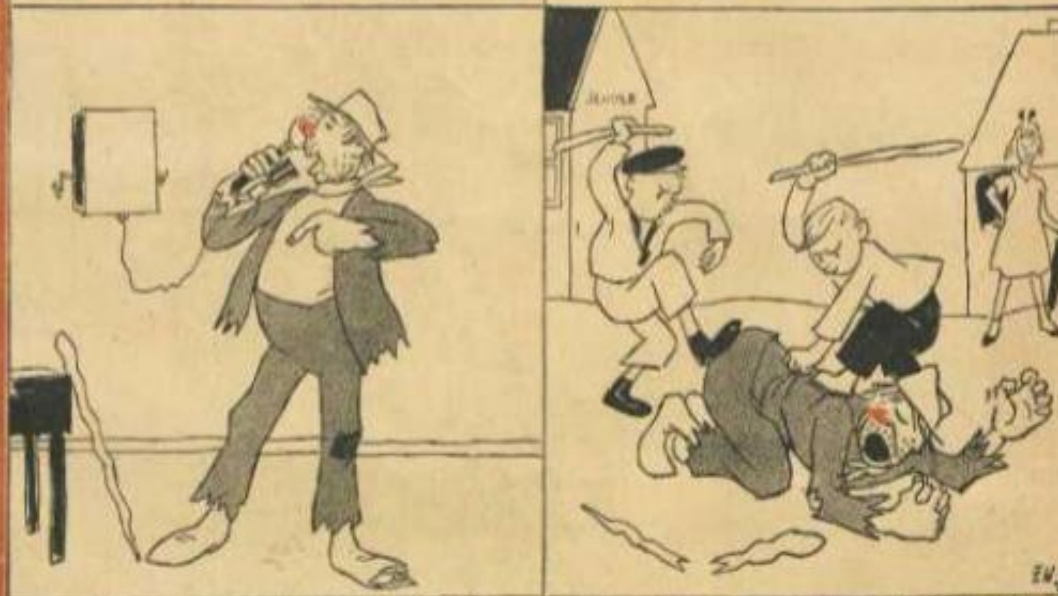
Wie der Kocynder in Oberschlesien Schulstreik machte!

Zeichner: Fritz Wo

Er versucht, die Kinder mit Gewalt von der Schule fernzuhalten.

Es gelingt ihm auch bei einigen ganz Kleinen.

Der Kocynder telefoniert die Biegemachricht an die „Gazeta Ludowa“.

Schließlich aber wird er von einigen hebrästen oberschlesischen Jungen verhandelt.

Der polnische Schaubudenbesitzer und der böse Wind

Zeichner: Paul Jänke

„Hier, meine Herrschaften, sehen Sie die echte polnische Landschaft. Ordnung und Wohlstand sind bei uns ...“

Stimme aus dem Volke: „Alles nur Leinwand! Schwindel! Schwindel!“

O gizdy! To wy ze swoimi milionami uciekacie do Holandji, a my mamy za was płacić długi? Niema głupich!

My głosujemy za Polską!

Ihr deutschen Hallunken! Ihr flüchtet mit euern Schätzen nach Holland und wir sollen wohl für euch die Milliarden schulden zahlen? Nein!

Wir stimmen für Polen!

**KRZYŻAK
LEŻY POWALONY, NIE DAJCIE
MU WSTAĆ.
DER KREUZITTER
LIEGT IM STAUBE, LASST IHN
NICHT AUFKOMMEN.**

**ZAGADKA.
JAK PROPAGANDA
POLSKA
PRZEDSTAWIAŁA
NIEMCÓW?**

**Kto głosuje za Niemcami?
Wer stimmt für Deutschland?**

1.
Żydowski szyber
(paskarz)
Der jüdische
Schieber.

2.
Kapitalista,
ciemieżca ludu
górnosławskiego
Der Kapitalist,
der Bedrucker des
oberschl. Volkes.

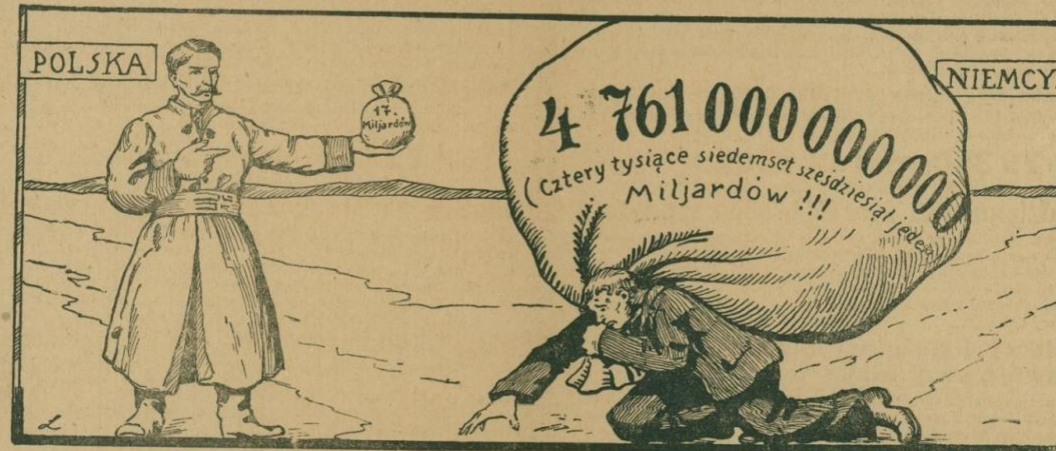
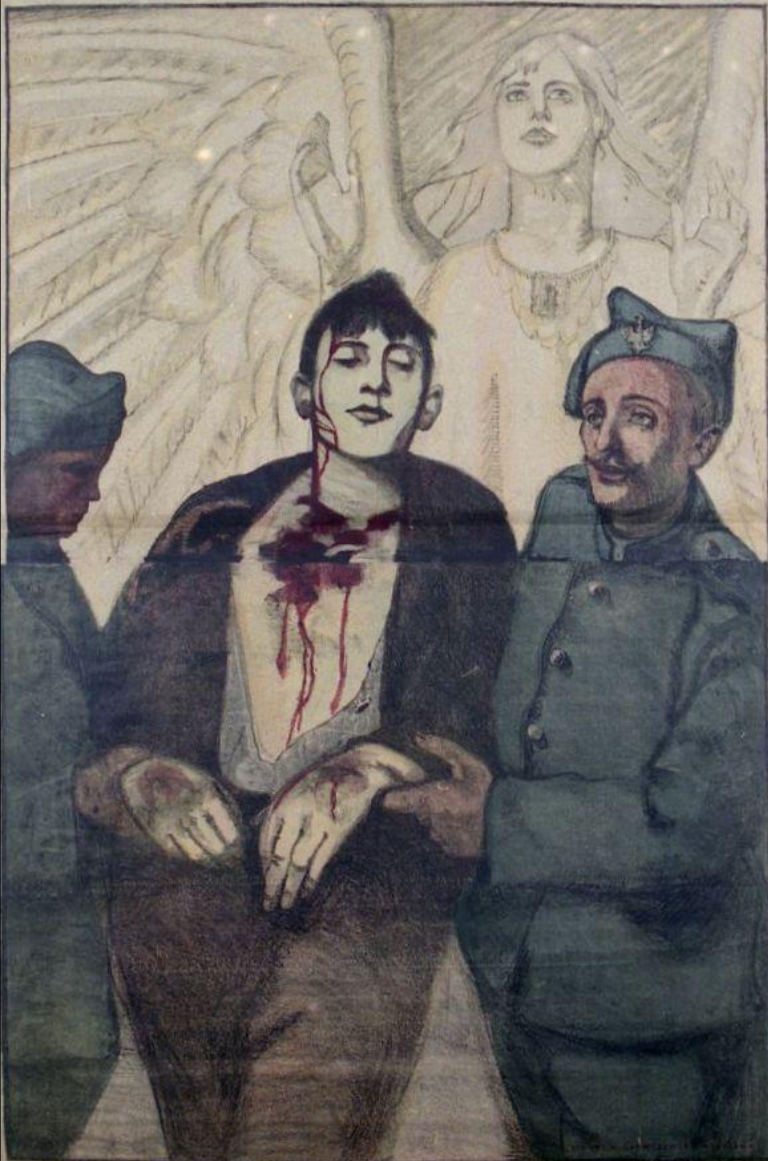
3.
Magnat, co ograbił
Was z ziemi.
Der
Grossgrundbesitzer
(Junker) der Euch
den Acker raubt.

4.
Idjota.
Der Idiot.

**Pracujący Ludu Górnośląski, czy pójdziesz za ich
przykładem?**

RATUJMY GÓRNY ŚLĄSK

KOMITET ZJEDNOCZENIA GÓRNOŚLĄSKA Z RZECZĄPOSPOLITĄ POLSKĄ

4 761 000 000 000?

Cztery tysiące siedemset sześćdziesiąt jeden miliardów marek niem. wynoszą długi państwowe Niemiec!!

Długi Polski tylko 17 000 000 000 t. j. 17 miliardów niem. marek papierowych.

4 761 000 000 000?

Vier tausend siebenhundert einundsechzig Milliarden deutscher Reichsmark betragen die Schulden Deutschlands!!

Die Schulden Polens nur 17 000 000 000 d. h. 17 Milliarden deutsche Papiermark.

**DO JAKICH EMOCJI
ODWOŁUJĄ SIĘ TE
PLAKATY?**

**Śmierć zagraża
Górnoślazakom,
gdyby pozostać mieli
przy Niemcach!!!**

**Od głodu, moru, wojny
i przyłączenia do Niemiec
zachowaj nas Panie!**

ZE ZBIORÓW DZIAŁU HISTORII MUZEUM GÓRNOŚLĄSKIEGO W BYTOMIU

WYNIKI PLEBISCYTU

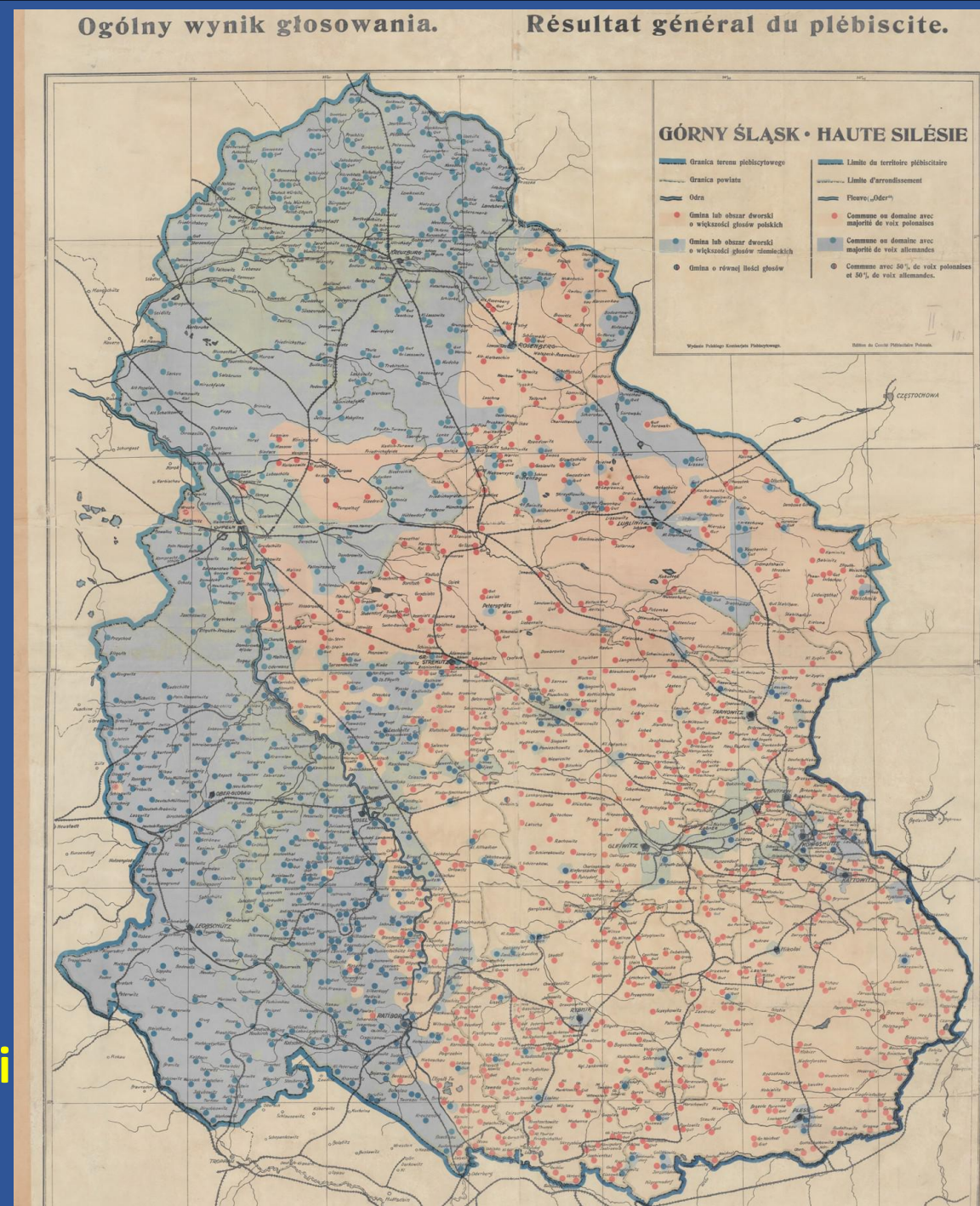
Polska
40,40% uprawnionych do głosowania
- 693 gminy (45,10%)

Niemcy 59,50% uprawnionych do
głosowania
-624 gmin

Skąd się nagle tylu Niemców znalazło się na Śląsku?
Emigranci plebiscytowi - przybyło ich 191 tys.,
z czego 182 tys. oddało swój głos na Niemcy.

Jakie były alianckie propozycje podziału Śląska?
Któremu z Aliantów zależało na osłabieniu Niemiec i
dłaczego?

Interwencja Henriego Le Ronda

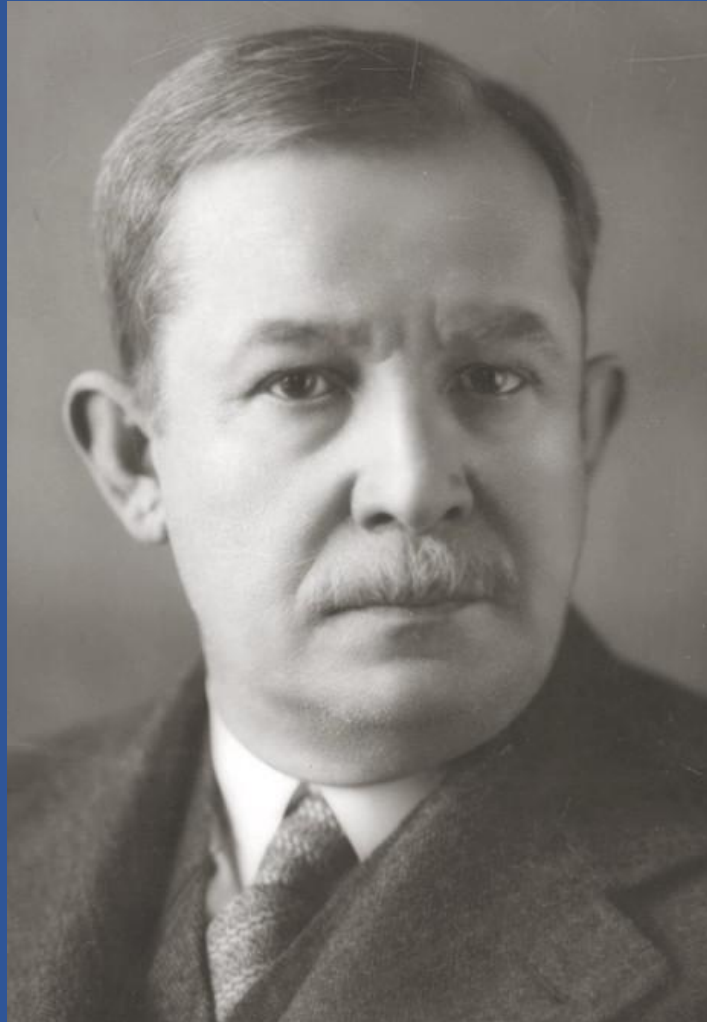

4

WYBUCH III POWSTANIA

Jaka była reakcja na chęć podziału Śląska?

Czy Polska mogła się zaangażować oficjalnie po stronie powstańców?

Wojciech Korfanty

Co to była „Akcja Mosty”?

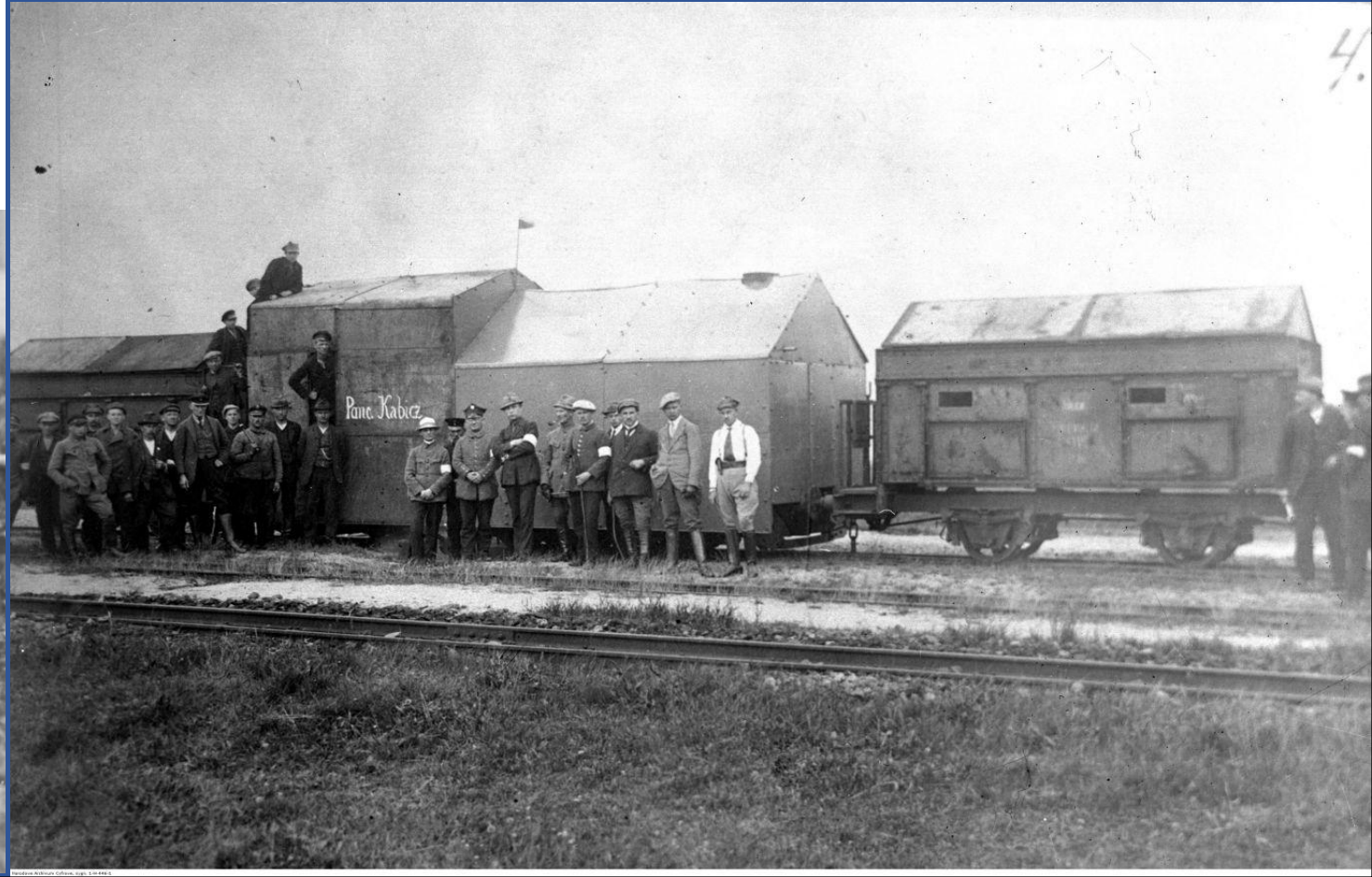
Wskaż na mapie gdzie została zrealizowana.

POLSKIE PRZYGOTOWANIA

ZAGADKA

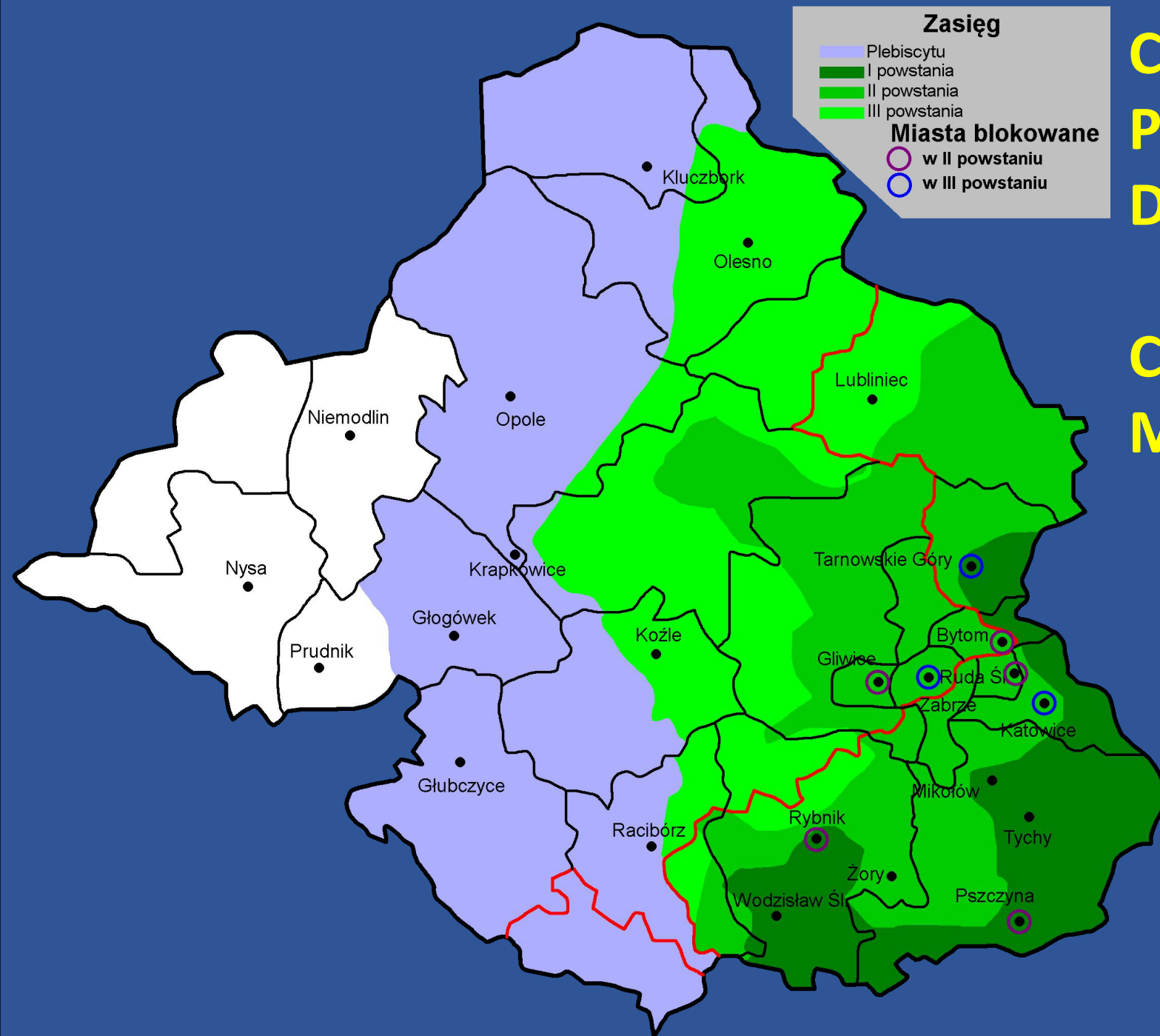
CO ZNAJDUJE SIĘ NA PRZEDSTAWIONYCH
ZDJĘCIACH?

JAKA BYŁA REAKCJA SIŁ POKOJOWYCH ENTENTY?

Na zdjęciu pogrzeb włoskich żołnierzy – Rybnik/Czerwionka

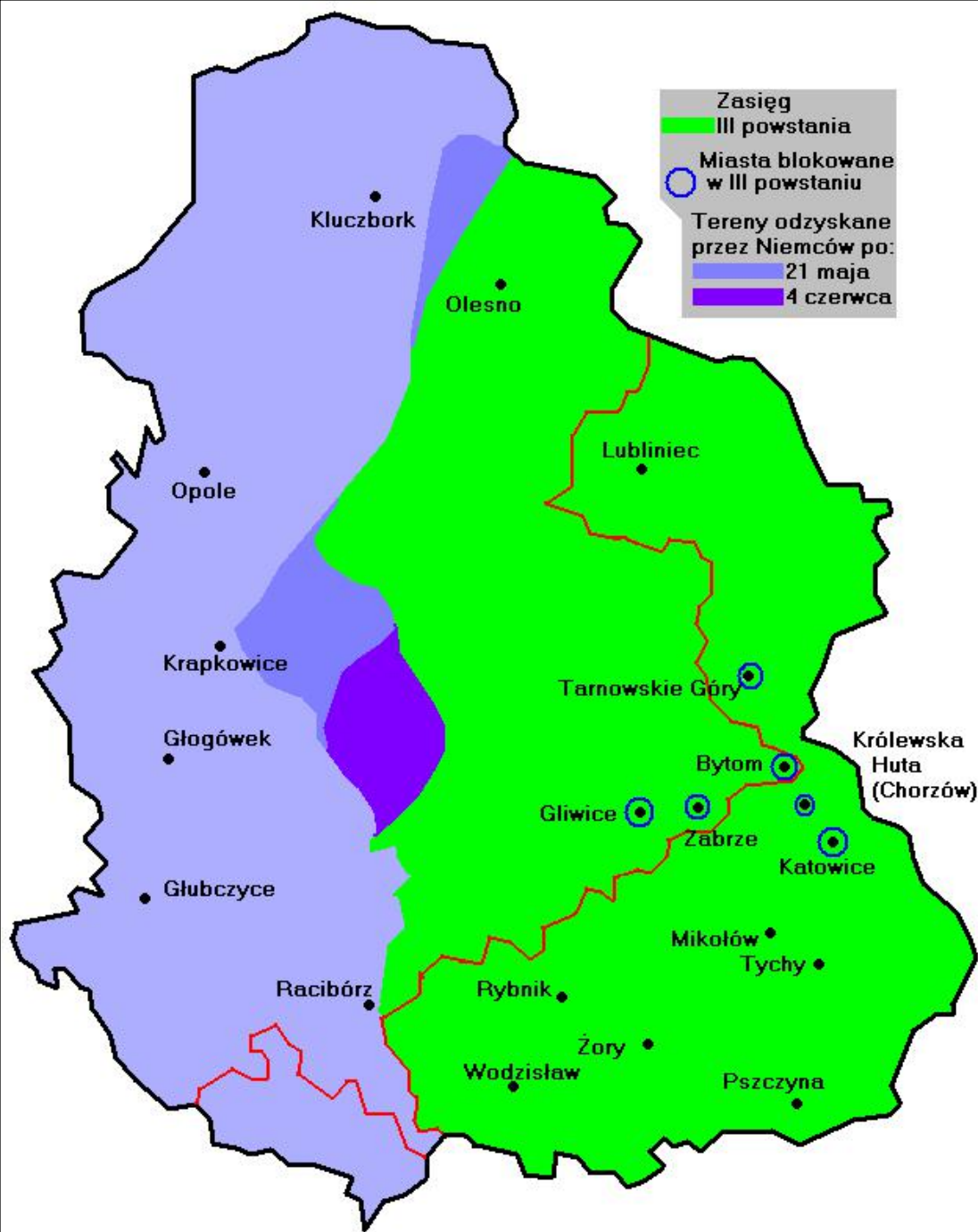

**CO UDAŁO SIĘ OSIĄGNAĆ
POLAKOM W PIERWSZYCH
DNIACH POWSTANIA?**

**CO TO BYŁO CERNOWANIE
MIAST?**

5

ESKALACJA POWSTANIA I JEGO KONSEKWENCJE

NIEMIECKA KONTROFENSYWA

Komisja Międzysojusznicza nakazuje 7 maja rozejm i wskazując linię demarkacyjną wzdłuż Odry
Ściągnięte z Niemiec posiłki , rozpoczynają 21 maja kontrofensywę.

Dochodzi do największej bitwy Powstania – o miejscowość Góra Św. Anny (Annaberg).

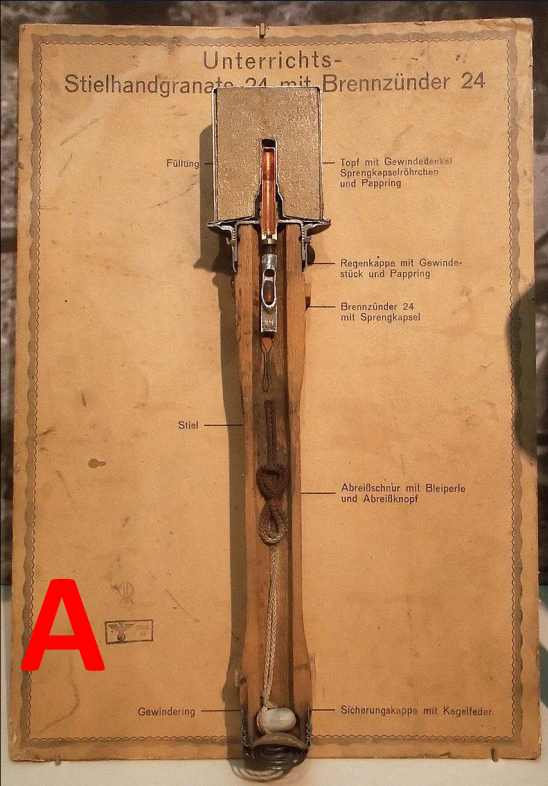
Selbstschutz!

Tak wyglądała „samoobrona niemiecka“ wobec bezbronnej ludności wiejskiej w powiatach zachodnich.

NIEMIECKIE
FREIKORPSY I
SELBSCHUTZ.

DLACZEGO NIE
MOGŁA WKROCZYĆ
REGULARNA ARMIA
NIEMIECKA?

ZAGADKA NR 6

CZYM WALCZYLI POWSTAŃCY?

W JAKIEJ SYTUACJI UŻYJESZ PRZEDMIOTÓW ZE ZDJĘCIA?

Przedruk wzbroniony.

„ATLAS” Instytut Kartograficzny we Lwowie.

Obszar plebiscytowy liczy 10.950 km², rewindykowany przez Morfanteo 6450 km².

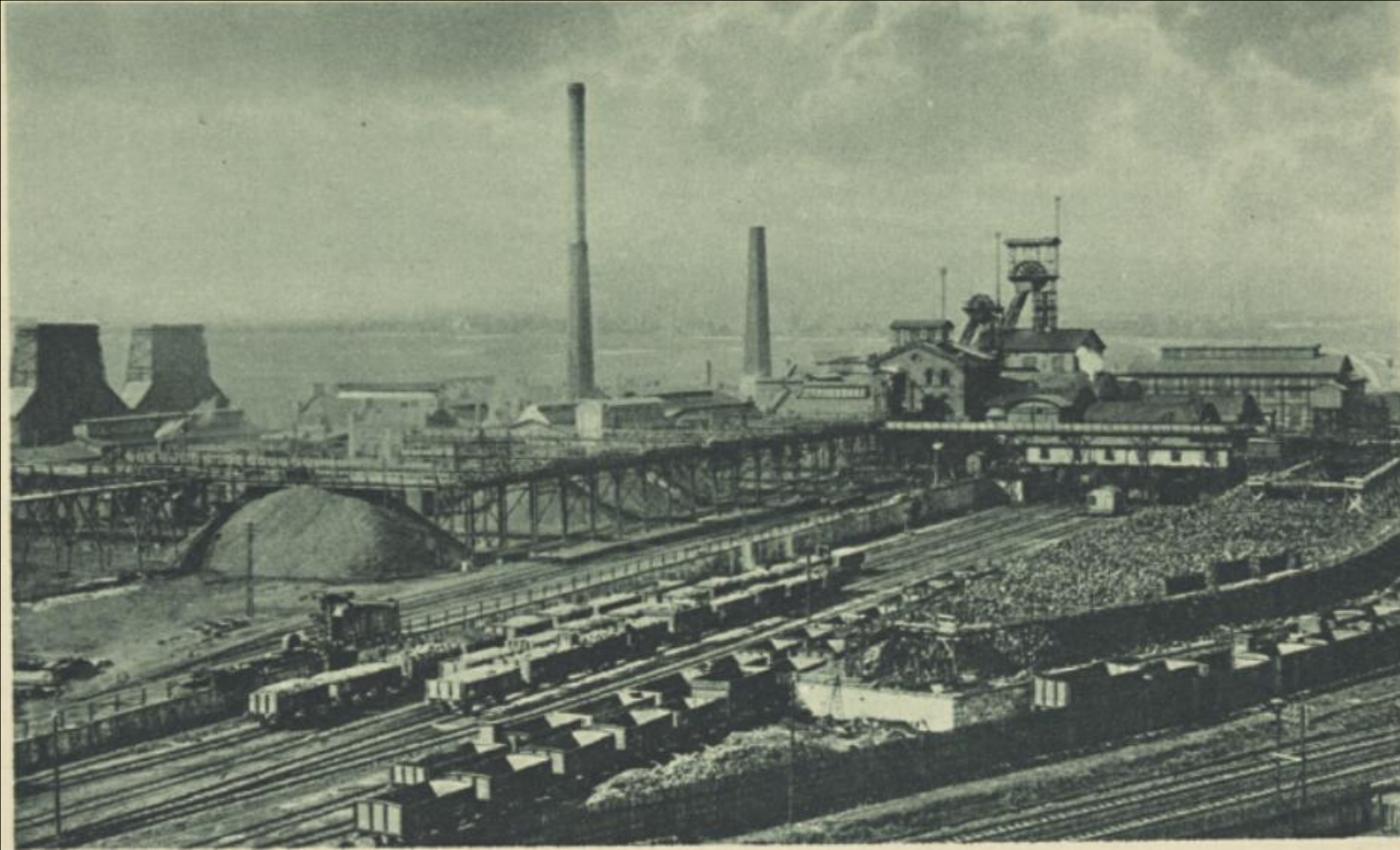
Obszar przyznany Polsce liczy około 3068 km², tj. 29% pow. obszaru plebiscytowego; zaludnienie jego 895.000 tj. 46% ogółu. Na obszarze przyznanym oddano około 525.000 głosów tj. 44% ogółu, w tym polskich 291.000 tj. 61% og. pol., a niemieckich 234.000 tj. 32% og. niem.
Obszar przyznany produkcji 33 Mil. t. węgla (1913) tj. 79% ogółu, węgla koksującego 3 Mil. t. tj. 44% ogółu, a mieści w sobie du-
żych Scentrów produkcji surowca żelaznego (wysokie piece) na 9 w ogóle, a 10 koksowni na 16 w ogóle.
W Polsce zostało 90% produkcji rud i cała produkcja surowego cynku.

ALIANCKA REAKCJA I FINALNY PODZIAŁ ŚLĄSKA

Po interwencji Komisji nastąpił ponownie krótki rozejm (27 maja – 4 czerwca).

Kolejny rozejm– walczący zostali oddzieleni tym razem przez wojska angielskie i francuskie. Obie strony zaczęły od 25 czerwca wycofywać wojska.

Rada Najwyższa podjęła 12 października 1921 decyzję o korzystniejszym dla Polski podziale Górnego Śląska. Powstanie uznano za sukces.

ŚLĄSKIE SKARBY

Co cennego wpadło w
polskie ręce?

Państwu Polskiemu przypadło

29% obszaru plebiscytowego

46% zamieszkującej ludności (ok. 996 tys. ludzi, w tym 250 tys. Niemców)

50 kopalń

40% zatrudnionych w przemyśle

DZIEDZICTWO POWSTAŃ ŚLĄSKICH

Gdy handlarska Anglja, Włochy i Prusacy
W niewolę znów zakuć nas chcieli —
Wtedy po raz trzeci my Górnolązacy
Do walki o wolność stanęli —
Ruszyliśmy wraz do powstania
(...)
Przez maj i przez czerwiec walka się toczyła,
Szczygólnie koło „Święty Anny” —
„Linję Korfantego” krew polska znaczyła —
Cześć Braciom Poległym i Rannym
Ruszyliśmy wraz do powstania
(...)
„Na urlop” poszliśmy, bo kazał Korfanty
A Rada się zastanowiła —
Gdyby zaś i nowa uchwała Ententy
Rzeczywiście nas pokrzywdziła —
To ruszymy znów do powstania
Dla Ojczyzny swej ratowania
I pokażem wrogom bronią po pierońsku.
Że musim być wolni na Śląsku.

Źródła fotografii wykorzystanych w prezentacji
(na otwartej licencji bądź z wygaśniętymi prawami
autorskimi):

- 1. Bibliothèque Nationale de France**
- 2. La contemporaine - Bibliothèque de documentation
internationale contemporaine**
- 3. Zbiory Sebastiana Rosenbauma**
- 4. Wikipedia.com**
- 5. Biblioteka Narodowa – Polona.pl**
- 6. Narodowe Archiwum Cyfrowe**
- 7. National Army Museum**
- 8. Imperial War Museums**

Z domeny publicznej:

Muzeum Górnośląskie w Bytomiu
Muzeum Śląskie w Katowicach